

מימך אויסשעפן די מים וואָס מצמיחים
כל מיני תענוג⁶⁷.

(67) הועתק – בשינויים – ב„היום יום“ יט אלול.

אלקיכם ראשיכם שבטיכם כו' רק צ"ל
עבודה בפועל היינו מחוטב עציך אז מען
דאַרף אויסהאַקן עציך (מל' עצה) דאָס
איז די רבות מחשבות בלב איש, ושואב

ליל אחרון של פסח

חזק ממנו, והשם השיב לו הרם את מטך
היינו ע"ד הנאמר באברהם צא מאצטג-
נינות שלך⁷⁵, והיינו לסלק החכמה שלו,
ונטה את ירך היינו ענין המדות היינו 276
שצריכים לזה עבודת המדות.

כד. התחיל הדבור אודות הרה"צ ר'
הלל⁷⁶, ואמר אחד כי הי' חסיד אדמו"ר
האמצעי.

ואמר כ"ק אדמו"ר שבעיקר הי' חסיד
אדמו"ר האמצעי אבל⁷⁷ שמע גם קולו

(75) שבת קנו, א. נדרים לב, א.

(76) ראה אודותו לעיל ע' 25. וש"נ.

(77) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג
ס"ע שכט ואילך. ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ג
ע' קלב: מש"כ שידוע אצל החסידים שר"ה
מפאריטש לא ראה את אדה"ז – אמת כן הוא.
ואופן שמיעת מאמר אדה"ז – שמענו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר שליט"א לפני איזה שנים, שר"ה השתוקק
במאד לראות את אדה"ז, כשנסע אדה"ז בגליל
ההוא, ונסע ר"ה אחריו, אבל בכל מקום בואו אל
שזה עתה נסע אדה"ז משם. והתחכם הר"ה לבוא
לעיר, אשר שם הי' צ"ל אדה"ז להתעכב, קודם
בוא אדה"ז. ובחדר שיעדוהו לאדה"ז התחבא שם
הר"ה תחת הסאפֿע, ובדעתו הי' שאחר המאמר
יצא ממחבואו, ויברר אז ג"כ אצל אדה"ז קושיא
עצומה שהי' לו במס' ערכין. ובשכבו תחת
הסאפֿע, והנה נשמע קול אדה"ז, בניגון כדרכו: א
יוגערמאַן וואָס האָט אַ קשיא אין ערכין, דאַרף
זיך אַליין מעריך זיין*. ונתעלה הר"ה. וכשנתעורר
מהתעלפותו, כבר נסע אדה"ז מהעיר.

כב. ידוע כי באחרון של פסח הוא
גילוי המשיח⁶⁸. והטעם בזה להיות כי
בשביעי של פסח הוא זמן לידת הנש-
מות⁶⁹, ואמרז"ל⁷⁰ „אין בן דוד בא עד
שיכלו כל נשמות שבגוף“, וע"כ אחרי
שביעי⁷¹ פסח באחרון של פסח הוא
מאיר גלוי המשיח.

כג. בשנת תרל"ח אמר אדמו"ר
מהר"ש: היום הוא ק"א שנה מעת שאמר
רבנו הגדול תורה, ע"פ⁷² מה תצעק אלי,
ואמר: השם אמר למשה מה אתה צועק
אלי, וואָס דאַרפסטו מתפלל זיין, אחרי
כי מה תצעק אלי שם מ"ה צועק ער
דאַרף בירורים, דבר אל בני ישראל
ויסעו הוא מסירת נפש בפועל.

עוד אמר אז רבנו הגדול תורה, ע"פ⁷³
ואתה הרם את מטך ונטה את ירך, דאי'
במדרש⁷⁴ כי משה אמר להשי"ת איך
אוכל לקרוע את הים הרי הוא חזק ממני
(וע"ד המבואר במדרש⁷⁵ בטענת הים אל
משה אני גדול ממך), והשיב לו השם
הרם את מטך, הפי' כי משה להיותו
חכמה דאצי' אמר ע"פ החכמה הרי הים

(68) ראה ספר השיחות תש"ה ע' 100. לקמן סכ"ז
(ע' 310). וש"נ.

(69) נסמן לעיל הערה 58.

(70) יבמות סב, א. ע"ז ה, א.

(71) בשלח יד, טו.

(72) שם, טז.

(73) מדרש ויושע. הובא בתורה שלמה עה"פ
(אות קב*).

(74) שמו"ר פכ"א, ו.

(*) נתבאר בלקו"ש ח"ב ע' 400. חכ"ב ע' 171.

ואילך.

הלילות בשביעי ואחרון של פסח, והי' עושה זאת מתוך הרחבה.

ואמר כ"ק אדמו"ר: גם הרה"צ הר"ה הי' ניעור באחרון של פסח⁸¹.

ואמר: בכלל הי' ר"ה בעל הבית על הגוף⁸² אז ער האט געוואלט איז ער גע- שלאפן און אז ער האט געוואלט איז ער געווען וואך, ואדמו"ר מוהר"ש כשהי' מדבר משעבוד הגוף הי' מביא לדוגמא את הרה"צ ר' הלל זצ"ל.

כו. אחד סיפר לפני כ"ק אדמו"ר איזה דבר ואמר כי אין כוונתו לספר רק לשמוע דעת כ"ק אדמו"ר אם מסכים לזה, כי לא בא לספר רק לשמוע.

ואמר כ"ק אדמו"ר: אמאל אין א פאר- בריינגען פלעגט מען ריידן און דער- ציילן, איז אז מען פלעגט הערן פלעגט מען דערהערן⁸³.

כ"ק אדמו"ר הקפיד על אלו שהיו ממהרים לסיים הניגון בכדי לשמוע מה, ואמר אז א עובד האיילט זיך ניט, אז עם 277 איז דא גוט וואו ער איז.

בגשמיות מי שיש לו שטר הגרלה הנה יש מקום לתפור כיסים אולי יזכה בגורל אבל מי שאין לו שטר הגרלה למה יכין כיסים, וכן בזה דער אַנשטריינגען זיך אויף הערן איז אז מען האט א און שומעת אויף דערהערן אָבער אז עס איז ניטאָ דער צעטיל כו'.

של אדמו"ר הזקן, היינו שבחדש אב תקע"ב⁷⁸ הי' רבנו הזקן באיזה מקום ובא לשם ר' הלל ולא יכול לכנוס והתחבא בחדר של רבנו הגדול, והתחבא מתחת לספסל, והוא הכין לשאול מרבנו קושיא במסכת ערכין, ושמע קולו של רבנו שאומר: אז א יונגער מאן האט א קשיא אין ערכין דארף מען האבן בדיקה אין זיינע מוחין⁷⁹. והתעלף ר' הלל, ובין כך נסע משם רבנו.

והוא הי' מקודם מחסידני ברה"ק ר' מרדכי מטשערנוביל⁸⁰. כששמע כי אדמו"ר האמצעי בנו של רבנו קבל הנשיאות לחסידי חב"ד רצה ליסע לאדמו"ר האמצעי, ושאל מהרה"ק הר"מ ואמר לו שלא ליסע. וכשראה שרוצה ליסע אמר אז ער וועט זיך איבער- קוליען, ובנסעו על עגלה והי' אצל הר ונהפכה העגלה ועזר גם הוא ונתהפך ג"כ בכדי שבזה יפטר מדברי הרה"ק הר"מ.

פעם הי' ר' הלל אצל אדמו"ר הצמח צדק, ואדמו"ר הצ"צ אמר לו לישב ולא רצה לישב אמנם לא רצה לעבור גם על דברי האדמו"ר וע"כ הי' יושב כעומד והי' ביסורים גדולים.

לאח"ז אמר אדמו"ר מהר"ש שלא הי' יכול לסבול היסורים שסבל ר' הלל מזה ובלבל אותו לשמוע המאמר.

כה. אדמו"ר אלס יונגערמאן בחיי אביו – אדמו"ר מהר"ש – וגם איזו שנים אח"כ הי' נוהג להיות ניעור בשני

(81) ראה גם שיחת ליל אחש"פ תרצ"ז ס"ג (לעיל ע' 252).

(82) ראה גם שיחת יום אחש"פ תרצ"ז ס"ה (לעיל ס"ע 256 ואילך). וש"נ.

(83) ראה גם שיחת י"ב תמוז תרצ"ט (לקמן ס"ע 387 ואילך).

(78) ראה רשימת היומן של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ – כ' אייר תרנ"ו (לקו"ד ח"ג תקכד, א. ספר השיחות תשי"ה-שי"ט ע' 415 ואילך).

(79) ראה הערה 77.

(80) ראה גם רשימה שבהערה 78.